

БУРЯД УНЭН

1992
ДЕКАБРЬ
26
Убэлэй дунда
барын 3
СУББОТО
Гарагай 7
№ 252 (18611)
сэн 6 мүн

Бүгэдэ арадай газетэ

Республикын Верховно Соедэй XI сессии

ОСОГУЙ ААД, ТАТАСА ЕХЭТЭЙ

рануудые үлөөхэ шухала гэжэ депутат дурдахаа. Мүн ишотайга нотаг зоожо байдаг хүйтэлмэрилгэсхэдэй програмурин, сүүдэй, милициин, аюулгүйе сахидга зургаануудта энэ асуудал багшаме хабааттай.

Гэр байра, илангаля болбосон түхэлтэй гэр байра үмсалжэ, эсэтай бөлгохо хиритгэн байһанинхь булгадга ондосотой. Гэбшье хүнүүд үмсалжэе ярангауй. Юундэ гэхэдэ, хүдэлдэггүй зөөридэ (газар, гэр байра г. м.) ишэ жэлһэе ишэ налогууд тогтоогохо харааттай. Энэ налотго хэмжээниинхь гэр байрны мүнөөнэй түлбэриһөө бүри 50—100 дахин ехэ байха магад гэжэ депутат Л. Ч. Нимасва һаргайла.

Увнцөө тус Хуулида дурдахаглан заһабаринууд имгалтал гэр байрын үлүү талмантай хүнүүдтэ хүнгээлтэ болгохо үгэхэ эргэртэй. Нимэ хүнүүд тон үсөөн, бүхэ зоной 3—4 процент. Жэзонь, наһаараа уншэ сэхээр хүдэлдэг үхмүүдэйиинхь гэрээлдэ, амараа галашахада, гансаараа үлэһэн хүүшэд гэдэнэй тоодо орохо. Нимэ хүнүүдтэ үлүү талмань минитээр үгэхэдэ яшаба гэсээ!

Гэбшье коммунист засагтай тэмсэжэ, бүхэе һэжээлжэ, бургушаажа һурашан «демократ» депутатууд В. В. Устинов, О. Б. Хомутов гэгшэд алишье асуудалаар онсо һанамжа баримталжа, зүбиин хэлсэлэрие дэмэ дэбэргэн, уншагайрулдаг гэжэ амалгашаба. Энэ ишэ удаа О. Б. Хомутов олон байра үмсалжэрихыие үрдилдэһэн хуунаар ташаалтайшье эдэ заһабаринуудалаараа депутатуд үмсалжэ гэгшэлжэ сэгтэбэ. В. В. Устинов энэ һанамжаны сүм дэмжэбэ.

Нүүдэй һүүдэ гэр байрануудые түлөөлөгүүд үмсалжэ тухай заһабаринууд баталагдаба. Мүн энэин тухай документ үнэмшээлдэ нотаруисаишье аша тунхагуд минитээр үзүүлдэгхэ ёһотой гэжэ онсолдоно.

Манайшье республикада хуули гаргадаг засаг (Верховно Совет) болон гүисэхы засаг (Министруудэй Совет) хоорондо зарим тэ-

дэ зүришээлдөтэй болонхой гэжэ сессиде ото ямбака байдаг хүнүүд ажагладаг. Энэшье сессин дээрэ тинмэ юумэн үзэгдөө, Ушарын гэгбэл, Министруудэй Совет Худалдаа наймаанай министрелые болон Материална ноосонуудэй ба нотагууд хоорондын харилсаанууд талаар гүрэнэй комитетдые усадхаад, орондын Худалдаа наймаанай ноосонууд ба нотагууд хоорондын харилсаанууд талаар комитет элдхэл хэһэн тогтоот тээгсэни абаа юм байна. «Ямар тогтоо?» — гэжэ Л. В. Потапов энэ асуудалаар элдхэл хэһэн Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын нэгдэхин орлогио В. К. Агаловой хэлсэлэни дүүлээд гайхаба. Ойлохоодо: «Энэнтай хуули буса хэмжээн болоно», — гэжэ Леонид Васильевич тошолобо. Юундэ гэхэдэ, Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэдэ Советэй бурдалыие хүдэлдэг эрхэ урдахин сессинүүдэй нэгэндэ үтгөбшье, Конституциар баталагдаһан эмхи зургаануудыиинхь бэлгэша шадахагүй гэжэ Верховно Соедэй Түрүүлэгшэ онсолто тэмдэглэбэ.

Тинбэ лабашье, худалдаа наймаанда бабаатан Министрелые болон Гүрэнэй комитетдые нэгдүүлжэ, Гүрэнэй шани комитет байгуулжа гэжэ Верховно Соедэй сессин шиндхэ. Илгаань гэхэдэ, Министруудэй Совет муним комитет гэжэ дурдахан байдагын, Верховно Совет, Л. В. Потаповой онсолоттоор, шинэ зургаани мөдэлдэг барина, «Хинжака байхын тусга Гүрэнэй комитет гэнэ хубилалта оруулаха», «Гүрэнэй» гэнэн үгые дурдахад, Министруудэй Совет худалдаа наймаанай налгарине парламентарий хилалтабаа гаргажа, тоборлигон, олзотойгон энэ налгарине өһөндөгшөө хоорон соохоно байлгахые оролддо юм байна гэжэ депутат дурдаг, тон түрүүн Л. В. Потапов, минин нюдые нэгдүүлгоо, Засаг, засаг... Засаг-һаа татаса сөхтэй зүйл энэ юртэмшэдэ бин юм аал? Хай даа. Тинһэе тингээрэ юрын зоидо ойлгосогуй ордо. Нэгэ үгөөр хэлбэл, политика.

Республикын финансын министрээр В. А. Дырхеевые баталха тухай дурдагч нүхэр Агалов В. К. оруулба.

Мүн республикын Верховно Соедэй Түрүүлэгшэ Л. В. Потапов, Ундэһэн Хуулаар хараалагдаһан ташаалта эрхэе хэрэгдэжэ, өөрынгоо нэгдэхин орлогонь (нимэ тушаал бин бөлгохо тухай урдахин сессидэ баталагдаа бэлэй) С. В. Галмыковые дурдахаджа, энэ тухай болон В. А. Дырхеевэй, М. Х. Харанутовай кандидатурнаудыиинхь дуугаа үгэлэни болотендэ оруулагдаба.

Бунгалта ишоуса гуримаар үнгэртэгдэнэ, тоололтын комисси нимэ дунуудыие сонлоосхо һан: 130 депутат сессини хүдэлмэридэ хабаадаба. 129-иниинхь дуугаа үгэлгэдэ хабаадаһаа, урна нөлүблүкын советой министр Н. Ю. Мадусов, республикын Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогио Г. Н. Манжуев гэгшэдые һомолодогоһон мүнэгэ зөөрине хуралбарлихы олон тушаалтайдыиинхь хүдлэнэ, мун һан гэжэ һанагдаһан дүтлүгөө зохёхыи коллективүүдтэ гаргалаша, гэбшье гүрэнэй фирмарони, залуу артистуудые дунгэхэ, дэмжэхэ хэрэгтэ мүнэн олодоггүй байна гэдэ гэмнэбэ. Республикын Министруудэй Советэй засадын дээрэ шалгалтын дунгүүдээр хөөрдөөн болоно, советой министр ба гэрэнэй орлогио дондолодо абаа һэн, гэбшье хүн бүхэни тухай харилсаан тухай хооролдоон хэрэгтэ гэгшэ Тинжа Чимитовыи һанамжалла. Энэ арсалаата хэрэгтэ дунууд: залуу агтеруудыиинхь зияан мүнөөдөө шиндхэгдэггүй, Зиниин театрга бусаа, Намбаловтан оорын «Янгя» театр нэгэ, үхмүүдтэ ба адиршүүдтэ хотын байһан тэдэндэ байра талалжа үгөө. Комисси ажаллаа саашань үргэлжэлүүдэ гэдэ Л. Ч. Нимасва найдуулаа һэн.

Энэгээр Верховно Соедэй арбан нэгдэхин сессин хүдэлмэреэ түгэсхэбэ.

**Н. БАДМАРИНЧИНОВ,
Н. ГОМБОИН.**

РОССИН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ШЭНЭ БҮРИДЭЛ

Россин Президент Борис Ельцин «Россин Федерациин правительствын» Министруудэй Советэй бүридэл тухай» Зарлигта гараа табиба. Министруудэй Совет нимэ бүридэлтэйгөөр баталадаһан байна гэбэл.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Черномырдин** Виктор Степанович.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Бараников** Виктор Павлович.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Борисович** Владимир Борисович.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Иванов** Владимир Иванович.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Козырев** Андрей Владимирович.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ — **Григорьев** Борис Григорьевич.

дэй Советэй Түрүүлэгшын нэгдэхин орлогио — **Шумейко** Владимир Филиппович.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

Россин Федерациин правительствын — Министруудэй Советэй Түрүүлэгшын орлогионоор:

Салтыков Борис Георгиевич — Россин Федерациин эрдэмэй, дээдэ һургуулиин ба техническэ политикын министр.

Федоров Борис Григорьевич.

ПУБЛИКЫМНАЙ алай үдэр

«АДХАРЖА» ЭХИЛХЭНЬ

Хурьга абаха үдэ хоношодой бригадануудай урда ямар зоилгонууд табигдана гэсхэбэ гэнэн асуудалтайгаар районной хүдөө ажахын управлениин ахмад зоотехник И. А. Паллова хандаһан байһобди. Тэрэнэй мэдүүлһэнэй ёһоор, районной колхоз, совхозууд 40900 эхэ хоношодой юм. Энэнь нёдондо дэлэйхидэ орходоо нилээд дооһоно болоно. Эдэ хоношод бүхидөө 70 отара болонд хурьгаарданхай. Эрэхэ жэлдэ дүн хамта 32—33 мянган хурьгадые абаха, бүрин бүтээлгэдэ зүб мүрөөр, ашаар үрэтэйгөөр гамнагта элдүүлхэе бодомколхо элдүүлхэе. Тинхэдэ эхэ хоношод нарһанай шэлүүһэй, нарай илгэ хурьгадта минералына нэмэлтэ тэжээл олохо элдүүлхэ гэсхэ энэ жэлдэ үбэ тэжээли хоомор үдэ илангаля ехэ удаа шанартай.

И. ВИКТОРОВ.

МУНУУДАЙ ХАЖУУДА—НАЙНДЭР

блконууд хотын бүхы клубуудта, соелон байшануудта декабриин 26-һаа эхилхэнь. Энэ нэгэ ажалтага: саган хэр хатуугаар эрешыие һань, үхибүүдтэ зориулагдан блконуудай тон үсөөр орогуй, төрөл сандаа нүбэ, байшан бүхидэ үдэртөө, б — 7 елгэ үнэргэдэгхэ юм. Энэнь ехэ һансаалтан төрөл ааб даа. Үхибүүдэй ба эдиршүүдэй урлалтын гэрүүдтэ гэр һайхан наада зүлгэһэн блконууд болохоор хүдэлдэнэ. «Текстильщик» соелой байшанда, «Ромашка» хамтын байрада, «Кристалл» кафеда. Солэнгийн хойто бөдөхн «Мелиоратор» гэжэ соелой байшанда, Солдатов аяар 15 ёткы, Солдатовий шолэй заводтой тохоннуудтахи. «Авиатор» соелой байшануудта хүн бүхэн ершэ, сэнгэхэ арбатан Муха, носервын номбиндэ биньшан үхибүүдтэ түгэсхэ.

И. ТУМУРОВА.

Улаан-Удын судна бүтээлгын заводто Г. М. Лебедев олон жэлэй туршда һайнаар хүдэлжэ, ажалша коллектив соогоо нилээд хүндэтэй болоһон хүнүүдэй нэгэн юм. Энэ нүхэрнэй халаан бүрингоо лабаринуудые хоо үзүүлэн дүүргэжэ яба

Соведүүд ба ажабайдал

БУХЫ ЭДЭБХИТЭДТЭЭ ТҮШЭГЛЭН...

Аймаг, поселково, сельская болон сомоной захиргаанууд, мүн нутагай Соведүүд нутаг нутагуудтаа хүн зохиогой ажабайдала хабаатан гол шухала асуудалуудыг зүбөөр шийдэхын түлөө мүнөөнэй хүшэр хүнд эрх байдалда оролдожот байдаг гэжээ ааб даа. Тэднээр Россия Федерацийн, Буряад Республикын Хуулинуудай үндсээр бүх ажаллаа ябуулдаг гэжээ. Идөөндэ жэлдэ Буряад Республикын Верховно Соведэй 9-дэхи сессин дээр баталан «Нутагай захиргаан тухай» Буряад Республикын Хуулида бэйшаа олоо горитой худалдатууд оруулдаг хэнтэ. Тимшэнь баяха ёһотой гэжэ ханагдана. Яахдаа гэжэ үдэ, саяан хурдан түргээр үнгэрэн ошоно. Тусхайлбал, мүнөөдөр зүб байхан юмзон, үглөөдөр ондоо болоод байдаг ушарнууд аян олон дайралдадаг, тин...

мо промышленно предпринимудай нэгэн болодог Хандатайн модовой комбинат оролодог байна шуу. Тимшэнь энэ томо тосхойной социально-экономическа хүргэлтэдэ хабаатан асуудалуудтай олон байдагынь ойлгоготон. Тосхойной «эзэн» болоһон В. Г. Ивановой ажал хэрэгшэ сэж гээд мэдэхээр. Тэрэ бүхы худалтмэриэ ябуулдаг ажаллаа соведэй арадай депутатуудта, элдэхи коммерчески эмхини директор, Буряад Республикын арадай депутат А. С. Богомоловой эдэхэй үүсхэлдэ түшгэлдэг, тэдэнтэй зүбшөн холсожэ, элдэб асуудалуудыг зүбөөр шийдэхэдэ заншалтай. Захиргаанай зайнаһай тухалагшадтай тоодо эндэх дунда нургуулин директор В. Н. Сафронов, хэлхэ холбоной үзэслэй начальник Г. А. Петраковский, поссо...

Бусадшы барилганууд ээлжээрэ хүлээнхэ. Барилгада хэды эхэ мүнгэн зөөри хэрэгтэй гэжээ? Тэрэ мүнгэ хаанаһаа олохо тухай захиргаанай зайнаһаа боломлохо арга хургыла бэлдэрхэ баатан болоно шуу. Тосхойнойго дайны ба ажалтан ветерануудта, материална талаараа муу байдалтай хүнүүдтэ тухалха гэжээ мүн лэ поселково Соудей нутагай захиргаанай шийдэхэдэ хүшэршөг асуудал. Иймэ шухала асуудал шийдэхэдэ, захиргаанай зайнаһаа тухалагшадтаа дайралдаг даалгара гэжээ. Социальна хангалын талайгай хүдэлмэрилэгшэд энэ талаар эхэ хүдэлмэри ябуулдаг байна. Поселково Соведын арадан депутатууд энэ шухала хэрэгтэ хабаадаг, эдээртэ тухаламжа үзүүлдэг гэжээ. Новонильскын поселково захиргаанай зайнаһаа В. Г. Ивановой арадай депутатуудта, бүхы эдэбхитэдтэ түшгэлтэ, элсүүлхы хүсөөр ажабайдалай үдэр бүрин орёо асуудалуудыг ургашатгаар шийдхэжэ байдагынь хайшаалтай. С. ОЧИРОВ.

Газарыг үмсын зөөри болгохо хэрэг ХУДАЛДАХА БЭШЭ ҮТЭГЖҮҮЛХЭ

Бүгдэнь тэжээгшэ газар эхэ гэжэ мал аялалт бургард үгэргэжүүлжэ, эзэн болон эдлэхэ тухай хөөрлэдэхын оролодо ноун газар худалдаг тухай хөөрлэдэжэ, хүдөө ажал мэдэхэгүй хүнүүд «уур соо үха нидэжэ», залуунуудтай тархи эрнүүлжэ гэгшэжэ? Таблад жэл соо зорилгоһон гол горходы хэн худалдажа абахаа баага юм? Эдэ газарыг үтэгжүүлжэ, олоо оруулхын тухала адалгынь арбан жэл соо эзэнь сүсэһэгүй ажал хэжэ хэрэгтэй, Колхоз, сохозуудай байһан жэлүүдтэ олоо нутаг эхэ элдүүрингэ газар алдаа. Газара зүб элдэһэн нутагууд найн газартай хууна даа. Шинэ газар элдэхэ гэгшэ уриа доо таряанай ургахгүй сабшалан, бэлдээрн газарнуудта хаахалжа хэдэн зуун жэл соо бүридһэн хара хурьһынь хиндхэжэ, тэжээлгүй, субан элһэн тала болгообди. Эдэ газарыг хурьһэжүүлхын тула арба бэшэ, зуун жэл хэрэгтэй бээ. Газарта эзэн ёһоор хандана, зүбөөр эдлэхэ, ариглан үтэгжүүлжэ саг туджа эрлэ гэжээ. Бага аял, үтэгжүүлһэн, шанар байтай баруун нутагуудай газар худалдажынь болохо байгаа ёһотон. Тэдэниэ ханжаа, нэлэнхы хэжэ, ээриг, эзэргүй байдалтай Байгалай үмөнхы нутагуудта газар худалдаха тухай хөөрлэдэхэ гэжээ «Галуу ханжаа, турлааг уһанда орожо үхэхэ» гэгшэ уриадан оһонһон үгэдэ тудана бэшэ гү? Газар үтэгжүүлжэ, ариггажэ, элдүүрингэ ажаллаха газарай эзэн болохо шармайн ороһон хүндэ тухаламжа үзүүлжэ тухай хөөрлэдэжэ хэды саяан байха байгаа? Оролдогтын хүсөөр хэдэн үе соо газарыг үтэгжүүлжэ болгоһон найн жэлдэ буряад нутаг бүхэндэ байгаа. Тэрэниэ минни үстэн, үндэр найтан лэ мэдэнэ. Залуу үстэн мэдэхэгүй байһанинь тэдэний эрмэ бэшэ юм бээ: колхоз болохо, тубхнаһан худалдтай болохо, саашадаа колхозуудыг томдохободи гээд, бүри томо хуурин болгомо, газарыг мал, малшаднаа талдан холдохон юм. Тингээ газарай ээригтэхэ хэрэгтэ бүри эхэ нүлөө үзүүлдэ бэлэй. Манай удирдагшадтай асарна асуудал дээрэ гарган тосхоһгүй аялуу муудхаһан байгаа гэжээ даа. Сэхэ хөөрлэдөөн, мэдэрхэ, тингээдэ зааха саг туджа бэшэ гү?

Хүндэ сагта алкаша бэрхэ олоо малтай бурлад зон мал адууһаа туджа, хаа хаанаһаа Убор Монгол, Хитал тэһэ нутагаар урлан, эрхэ баатай болоһон байгаа гэжээ. Тэдэниэ Хиталд удирдагшад хаһан хаангүй, мал ажалта таарамжтай газар талһаа урлод, тубхинуудлан байна. Тэдээр мүнөө олон мал дурэн соогоо үсхэнэ, мүнөө Хитал оройной мал үсхэхэ баян хизаар болтонһон хууна. Эдэ малшад буряад угсаатанда хитал оройной удирдагшад анхарааха табин тухална. Хитал үндэһэн аһанинь элдэ малшадтай газар хахална. Тарья юмэ тарыхы хоринхот Эндэхэ буряад малшадта...

Хамтын анал болохо эхилһэн турууһын жэлһээ эхилһэн, сабшалангүй ханджа, саашадаа орхиндон, эзэргүй болон үншэрһэн газар, ганса зах үзүүр бэшэ, гол, горходы зүшан, дүүхэй болон хуурай ээриг болон юм. Энэ газар жараалт соо үншэрэн ээригшээ, хур хандана эдгидэжэ, бургаа хартаганаанда дарагдажа, хосороо. Тэндэ үтэгжүүлжэ малшы ошоно...

Дэлгүүр: ажалаар хангалга

ОНДОО МЭРГЭЖЭЛДЭ БУРАХА

Ажалһаа сүлөөлөгдөһөн хүдэлдэ, худалдаригүйшүүдэй социальна байдалыг ариалан хамгаалха арга боломжонуудай нэгэн гэхэдэ, тэдэнтэй мэргэжилтэй дээшлүүлжэ, ондоо мэргэжэлдэ нурган бэлдэхэ болно. Мүнөө үедэ энэ арга хэрэгтэйгэ эхэ удха шанартай болоһон. Гэбшэнь экономикын дэлгүүрэй харилсаануудта дамжан ороһон сагта энэ хэрэгшэ гуримшууһын аргагүй байна. Ушар юб гэхэдэ, экономикын тогтуургүй байдалда ороод байхдаа, арадай ажалһаа худалдаригүйшүүд олоор хэрэгтэй болоһон хэ юм. Буряад Республикын Ажалһаа болон ажалаар хангалга министртын мэргэжэлтэдэ, уриалһан шажалтан үндэһэн ёһоор, эрхэ жэлдэ буряад 7 мянган хүн ондоо мэргэжэлдэ нургалдаха байна. Харин дайнаа олоо октябрийн байдалаар республикын предпрятн, эмхи зургаануудта оролдог 1618 хүн хэрэгтэй байгаа шуу.

Захаамнай аймагай «Знамя труда» газетэ 60 жэлэйн гээ оёе бая тэмдэглэбэ.

ЖАРАН ДАБААН

«Захаамнай үнэн» газетн турүүлһын номер 1992 оной декабрь нарада ушангалта тараагдаһан байна. Энэ найндэртэ зориулагдана баяр ёһололой суглаан, декабрийн 10-да болохо, ветеранууд, журналистууд, худалдаришад, худөө бонитанга, ушангалта суглаан, эдэхэлһэн дулаан үгшүүд, амаршалганууд эдэхэдэ. Нэгэ ханахда жаран жэл —сэхшэ, сэхшэ бэшэ хугацаа мэтэл даа. Тэрэ үедэ газетэдэ худалдэ байһан П. Л. Натаев, Ц. С. Субанов, П. Н. Нимаев, Г. О. Вадмаев болон бусад мүнөөшэ хэблэлдэ хүдэлжэ ябаһар. Ойн байрай худалдэлэй суглаанда эрһэн «Бурятия» газетн корреспондент П. Л. Натаев, Буряад Республикын Журналистуудай холбоонин турүүлшөг Ц. С. Субанов гэгшэд тэрэ үедэ ямараар үдэлжэ байһан тухалгаа дурсажэ, сугларгаһадай анхараг татаа.

Хэблэл мүнөө бүхыдоо хүшэр байдалда ороод байна гэшэ хүн бүхэн ойлгоно ёһотой. Саарһана, тингофамини, хиндхэ холбоной тухаламжа үзүүлһэн үнэ сэн туйлай скарэ нэмэ гэжээ. Ушар нимшэнь газетнүүд үсөөнөөр захидана. «Знамя труда» газетнэ 1993 олоо 4000 хүн зон абаха. «Ажалтай туг» газетэдэ 400-гаад хүн захилт хээд байна. Хүнгэн бэшэ энэ үе сагта 4000 хэбэ гэжэһэн дайны мүү бэшэ гэжэ энэ бэл ёһололой суглаанда хабааһан «Бурятия» газетн редактор В. В. Вадмаев тэмдэглэжэ.

Энэнтэй зүбшэнгүй байһын аргагүй. Газетн редактор дэлгүүрэй харилсаанда ороһон энэ тулгардуу үедэ зарим ажалһадтаа хахасаха баатай болоо. Хоёр корреспондент, нэгэ машинистка, гурбан корреспондент редакциһаа гаража, ондоо амалда ороо. Урдандаа неделидэ гурба дахин гарадаг «Знамя труда» газетэ мүнөө хоёр дахин «Ажалтай туг» нарадаа гурба дахин гарадаг болоо. Олон аймагуудта буряад хэблэгдэн гарадаг (дубляж) газетнүүд хаагдан...

ХАБАРОВСК. Мүнөө Амар шадархи предпрятнүүд зайн гал ба дулааг хэрэгтэйһэнгэ түлөө «Хабаровскэнерго» нөгөлдө 8 миллиард 300 миллион түхэрн үртэй болонхой. Харин энергетигүүд оһоодоо түлэһын түлөө тосхохо мүнгэгүй байна. «Манай продукци хэрэгтэдэ 250 гаран предпрятн мүнөө манда эхэ уригтэй,—гээд «Хабаровскэнерго» нэгдэлэй генералнай директор Николай Балюк хэлэнэ.—Ишээртэдэ, Атас Дурна үзгэй төлөр зам 130 миллион түхэрн үрчлэ. Харин Амарай цэлуулээ-нартоной комбинат үрчлэ 1 миллиард гаран түхэрн үртэй байна.

ТУСХАЙ ШИИДХЭБЭРИ ХЭРЭГТЭЙ

САИКТ-ПЕТЕРБУРГ. Декабрийн 16-һаа энди хилээмэйн зүйлүүдэн үнэ сэн 1,5 дахин дээшлүүлэгдэ. Гурнай сэнгүүдэн эрид дээшлүүлэгдэн дээрнэхэ хотын мэри нимэ шийдхэбэри абаха баатай болоо лэн. Гэдуур оролоо худалдажа абахын тул хотын бюджетһээ 350 миллион шахуу түхэрнгомолгодоһон байна. Шинэ сэнгүүд январин хахад болотор худалдагдахгүй. Бүлээрн хилээмэндэ гүрэнэй мүнгэ номолхо тухай шийдхэбэри правительствен абаагүй наань, тэрэнэй үнэ сэн дахяад дээшлүүлдэг.

НЭМЭЛТЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД

«Эдэ хоолоор хүн зоние хангаха зорилготойгоор шийдэхэ худалдажа абаха мэтэ хэмжээнууд тухай» тогтоол Россия Федерацийн правительствэ ноябрийн 30-да баталан абаа лэн. Гүрэндэ оролоо худалдаха хэлэ сэгээ дүүргэдэ, энэһэнэй үзүү эхээр оролоо худалдаһан тухай түлөө 100 процент нэмэлтэ түлэһин түлэхөөр тус тогтоол хараална. Экономикын асуудалуудлаар Краснодар хизаарай Соведэй турүүлшын орлогшо Николай Егоров правительствен энэ тогтоол тайлбарилжа үзгэ: «Энэнтэй тон хэрэгтэй тогтоол гэжээ ааб даа. Гэбшэнь хомжодоно абаа—гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ.—Оо һэдоо болоод үзгэ. Газарнай үбэл түлэг дундаа яаһан. Тарья хуралта үнэ үнгэрөө. Энэ тогтоолынь мөнш соо гү, али ургаса хуряан үрдэ тэ абаһан байгаа һаа, ондоо болэй. Тарьянал тодорхой зорилгоо найн мэдэхэ, юунэй түлөө оролдохо...

болон, Кубань, Ставрополи абаад үзгэ. Убалаан эхилһэн хонго энде тарья хуралта ургэлжүүлэгдэжэ байгаа шуу. Зогсогтын жэлүүдтэнь нимэ байдал төхөөлдөггүй лэн. Октябрийн эхээр ажахынууд поли дээрхи гол худалдэһон түгээхэдэ байгаа. Харин мүнөө туншэ тоһоологын материалуудай саг соогоо абаһагүй, ороһонон болон бүсэд продукцинь түлөө гүрэнэй болзор соонь мүнэ түлэдүгэй дээрнээ ургаса хуряалтын худалдари доткайр хара хүртээр уншагтайрша шуу. Тинхэдэн колхоз, сохозуудан талһаа баһал харуогай хэмжээнууд гэжэ байна ха юм. Урда жэлүүдтэ Кубанийн тарьянал отыбэр соо 3,5—4 миллион тоно тарья гүрэндэ худалдаад байдаг лэн. Тэрэнь гол түлээ эдэ холон зорилгоонуудта хэрэгтэдэ талмай элдэжэ, Харин энэ жэлдэ тэдэ хуряалан тарьягаа худалдахаа яараггүй. Юуб гэхэдэ, хүдөө ажахын ба...

ЭЛЕКТРЫН ЭЛШЭ ХҮСЭНЭЙ ХҮГЖЭЛТЭ ЯМАР БА

Россия энергетикн тогтууртай һадбрынүүдэй нэгэн зандаа үлэбшэнь, мүн лэ экономикын шахардуу байдалта мүү үлэбшэ хүртэһэн байна гээд Россия туншын ба энергетикын министрэй орлогшо Анатолий Дьяков тэмдэглэнэ. Үнгэрэгшэ жэлэндэ орходоо, энэ жэлдэ электрын элшэ хүсэ хэрэгтэй хэмжээгэ 5 процентээр доошлохоор хүлээгдэнэ. Экотэй хамта Росси туншын билингуудай горитой нөөсэтэй энергетикын талаар хүсэ хэрэгтэй гүрэнүүдэй нэгэн зандаа үлэжэ. Тэрэнэй газар дээрэ олоһон газай бүхы нөөсын 45 процент, нефтин—6,

шудуу нүүрһэнэй—23 процент оршодог юм. Россида энергетикын шэнэ хүсүүдэ найн сагта ашагтаа хэрэгтэ дулаанай электростантууд 65 проценттэй ээлжэ гээд тухайлгана. Дулаанай элшэ хүсэн саашаа бүхы энергетикын хүгжэлтын гол бүри болохо ёһотой гэжэ Анатолий Дьяков тодорхойлоно. Тимшэнь найн жэлүүдтэ газ ба шудуу нүүрһэн шатаана. Элшэ хүсэ абаха шэнэ технологи хэрэгтэйһэн ашаар дулаанай электростанцинуудай олонхиёнь техническэ талаарн худалтан шэнэхээр хараалгана.

СНГ ТӨШӨ ХОНННУУД

ЧЕЛЯБИНСК. Олонхи предпрятнүүдэй ажалһангүй байһанинь дээрэ шэнги болонхой. Юуб гэхэдэ, ажал хээдэ гаргашануудын үзгэ оршоһоо үзүү гаргашаа шуу. Трэнци диегтэнь завод эгээд нимэ байдалда оронхон. Тэрэнэй склазуудта 200 миллион түхэрнэй продукци суглардаг байна. Гэдуур худалдан абаһалта 100 миллион түхэрнэй продукци элгээгдэ. Гэбшэнь заводой тоссоондо нэгэһэ түхэрн ороогүй. Шалтагаанһын гэхэдэ, захилһан продукцинь түлөө тосхохо мүнгэгүй байна. Тингээ энэ томо предпрятнйн бүхы шахуу коллектив түлөөһүгээр амаралтада гараха баатай болоо. НОВОСИБИРСК. Нутагай биджэдэ арьбадхын тула Новосибирскдэ турүүлшэ мунципальна урһаламжын саарһанууд хэблэн гаргадаг. Декабрийн 28-һаа эхилжэ, бүхыдоо 350 миллион түхэрнэй бага бэл...

ТОЛГИ

ЭНЭ ХУУДААНДАМНАЙ:

- Хүүгэдэй буряад наадан тухай
- Аман угын абдарһаа
- Уран шүлэгэй долгиин дээрэ

МОЛОН БАГШЫН ДУРАСХААЛЫЕ МҮНХЭЛХЭ

Улзы найхан Ульдэгэ нютагтамнай XVIII, XIX зуун жэлнүүдэй тэнгүүдээр тэрэ үелөө дута нааша үзэгдөө дуудлагатгүй Яман-Дага бурханай хуонлган, Бодисада, хэдэн түрлөө мэдэхэ Молон багша ажагууһан юм. Молон хадаа Балтагарай, Балтагарынш—Тулхын, Тулхынш—Тулгөөнэй гэдэ лэ саашаа угаа тоолодо байгаа. Молон багша гээшэ холын който үеын сар байдал тухай сөөн мэргэн айлдалуудыс хэлэһэн байдаг. Тэдэ бүгэдэнь үргэн олондо ама дамжан, мүн гар бэшгээр мэдөөжэ юм.

Тингөөб яабаше энэ ехэ хүнэй нэрэ мүнхэлхэ ябадалда мүнөө сагта тинмэ барюубшатай баримта үгы байна. Гансал Ульдэгэр аралай музейдэ Молон багшын хутага олонгой үзэмжидэ табигдахай юм.

Ульдэгэр нотогтой, арадай мүүсэйн дэргэдэ гү, хаанаб даа—Молон багшын дурасхаал мүнхэлхэ, тусхай шодон-субар

га бодхоохой байгаа гэжэ наанам. Субарын үбэр талада «Яман-Дагын хубилган Балтагарай Молон (1768—1853)» гэгээн гаршаг шөрмө дээрэ шудхуулна хэбэл гоё байл. Молон багша Хубүүд угай хүн байгаа.

Эгэтын дасанай дэргэдэ тэрэ дасанай түрүүшын шэрээтэ ламата зориулан субарга табигдахай юм. Тэрэниин Эгэтын-Адагай нотог зон колхоз дээрэ бүтээгдэ асарга табиган байдаг. Дурсагдаша субарын дэргэдэ монгол харын дүрсон үдэр зула бадалагдажа, хүн зон горой хэдэ найхан заншалтай болонхой.

Дээрэ дурсагдаша буянта хэрэгые манай Ульдэгэр нотоггарин халуунаар дэмжэж бөлүүлдхэ аабза гэжэ наанааб.

Дандар ШИРАВОН,
Буряд Республикын һургуулийн газбаата багша.

Ярууна.

Матвей Чойбонов

ШҮЛЭГҮҮДЭЙ ДЭБТЭРХЭЭ

ГУБИДА Холо газарта Халуун эрхэмни сохило, Халуун ажалтай, Хайрата Буряд дайлаа, Хала Монголой Байгаали нүгэл ондоохон: Хадхуртайхан бороо	Хожууханаар анхилна. Хабарай сагта, илангаяа, Найхан юм байна гүби гээшэ, Һанажал могодонь Һагларга багла молдонь Харан, байсан зогсоно! Эунай тэгтэ ямар хаб даа? Зурагланыс сохилхон, Зуун жэлнүүдэй хураасада Зүлэрөөгүйл явзайт. Тангдалагүй Губи гээшэ Тэниун дэлгэр эхэлэ, Танай—манан гэлгэгүй, Тэвэрин абалаг заншалтай. Мининше нотог	Жаргалтайхан дайла байна. Улаан-Баатар хото. «ХУЛГАЙША» ЭСЭГЭНЭРТЭ Зулзаган үрээрэ наада Хажэ, Зугаандаа эхмешэ эрюулдэг, «Зуухан гэрээр» байрланхай Зүйлэй амитад гэшэлдэ, Наруул үдэр үзэгдэхгүй, Нарын толонор тэмтэрдэг, Архан хаалгын шүдхэрийд, Арайхан толгой мүнхэлнэ
Хормой шүүрэн тамална, Улаан зогсоно! Улаан нара хүлсэхэй, Губини сүлөө Энэ үзэжэ жаргалай? Губшурдан асархан Гуудин болдогдуу урэмни Хаан Чингисэй хойто үсэ— Һалаалажа таранан монголшуудай Һархяг түхэлтэй Һэсы гэрнүүд Хла-яхан шобойно. Гэнтэ алаай холбоо, Улаан тооло бүххуудан, Гүйдэй найхан хүлгүүдүше Зүлгэн могойн хэлээнэ, Гүрдэ могойн хэлээнэ, Хятаган ургаа молонтой, Гүлгэн могойн мүнхэрнүүд	Һөнгүүд Һанаглал, Мянган хүүгэдэй угы— Бурял бүгын дуудлаг Буринхаанай хормойдо, Бүмбэрөө сагаан хони малтай Борбөө нотог гэсэдэг, Губини найхан угтамжаар Сэдхэхэ дүүрэн гарабалы, Губини хонгоо дуунуудыс Губини, шүбшэн ябахалы. Нюдэ, шэхээрэ үзөөг, Һадоо Зугаагаараа хусхэггүй, Жабхаланта сэнгүү ороной	ЭХ, ЗОЛИГУУД, ЗОЛИГУУД! Наһамнише үнөө хумирна, Найдальнише заирна... Шонын шухайнай шэнгээнэ, Һармагшалыс нажаалан Шолмосуудай байгаа сагта Һанаа сэдхэллин

ХАРА ХУЛГАНА ҺАИ

Бишэн жэлэй түгсэсэр тинмэше ехэ бэшэ, оройлоол хоёр нара хүрэхтэй-хүрэхгүй сар үлэб. Декабрийн 21-дэ үдэр тогтожо, үдэрэй утань 7 сар 46 минута болоо һэн. Ингээд үдэр тэхэрнэжэ, жабарай буудал хаа болобо хэ. Саһан элбэг, хабартаа найрамай ухан газарыс һайсахан элбэжэ, ехэ ургасин эхин табихаха гэжэ хүлсэб.

Ухан хара Бишэн жэлэй үбэлэй дунда—хара хулгана нара байгша оной декабрийн 24-дэ гараба.

Хара хулгана һар номотай (буян хэсгээр) рин 27-ной үдэр дац талтай) байха юм.

Энэ һарын һайн үг 1, 3 (хоёр дахин 3-ын 6-ниинь дабахсанхай) 16, 19, 20, 22, 24, 27

Эдуард Будаев

«СААЛА ЭДИХЭ ДУРАТАЙ ҺАА...»

(Шог рассказ)

Ан гүвөөлэй элбэг жэлнүүдэй нэгэн һэн. Намар молодой наһаһадаид гүбгөөд, хүйтэрэн-барин байхдаа Дамбини, Доржо, Бада гурбан ганзагада шиншүүдэн, үсүүсгээ мяханда наһарин болгохо зорилготой, ойдо гараба. Зургаан нохой хүтэлһэн эдөөр ханжуу тэбээрнь харахада, агнуурда яба гэмээр харгадан байгаа ёһотой.

Ангуудай элбэг газарта таанадаа абаллахад,— гэжэ Доржо үншэнь нүхэдтөө хэлдэһэн һэн. Ошоходо ябаһан газартаа һайсахан ябагалтан тула энэ тойронхой ой тайгын үсүүсгээ таблица мэтээр мэдэхэ болоһон Доржо үнөөһөн нүхэдтөө дахууһаар, үлэһэн хүрэхэ газартаа хүрбэ. Бүгын дууданай сар үлэһэн байба. Гэбаше «талаангай хүндэ табан түгсэ эрэлдэ гэнһэдэл, юунше болдожо магад тэжэ ангууһан оёһод оёһэдтөө сэдхэнэ. Хонилингоо газарта эрхэжэ, намар газарта байрааа түхээрэд, хадамайнгаа хажууда хүзэгтэй болоһон, тингээшье хоёр нүхэдтөө аха Доржо орон дэлхэйдэ сэржээшье үргэбэ. Дамбини дүтэхэн гүрөөһөнэй зүржэ харанхай байжа, харанхы болохоһо урид ябагалхана, гүрөөһөнэй субадаг зүржэ тээшэ шэгэлэн болоһо.

Хонилингоо газарта үлэһэн Доржо Бада хоёр ангууһадой гурмаар бэс бөөлэйр һагад хүйлдэн байжа хоёрэрдэнэ. Тингээһөөр байтула энэ тойронхой ой тайгын үсүүсгээ таблица мэтээр мэдэхэ болгохо зорилготой, ойдо гараба. Зургаан нохой хүтэлһэн эдөөр ханжуу тэбээрнь харахада, агнуурда яба гэмээр харгадан байгаа ёһотой.

Хонилингоо газарта үлэһэн Доржо Бада хоёр ангууһадой гурмаар бэс бөөлэйр һагад хүйлдэн байжа хоёрэрдэнэ. Тингээһөөр байтула энэ тойронхой ой тайгын үсүүсгээ таблица мэтээр мэдэхэ болгохо зорилготой, ойдо гараба. Зургаан нохой хүтэлһэн эдөөр ханжуу тэбээрнь харахада, агнуурда яба гэмээр харгадан байгаа ёһотой.

Дэлхэйн арадуудай онтохонуудһаа

Хун сагаан үнгэтэй,
Хургы торгон дэгэлтэй,
Хургахайн энээхэн
Хургажа, наадажа байнал даа.

Тугал—
Бүлээхэн хүмбэйгөө
Хүлээхэдэ наалана,
Улаахан тугалнай
Харайхаджа наалана.
Унаган—
Шарахан үнгэтэй,

— Нэгэ юмбэ?
— Нэтэрүү шоно, хүдөөгэй.
— Хоёр юмбэ?
— Холшор баха, намагай.
— Гурба юмбэ?
— Гугаар заһаһан, Хэжэн гын.
— Дүрбэ юмбэ?
— Дүнгэс баалхалдай, хубшын.
— Таба юмбэ?
— Талын табан тарбаган.

Һүүдэнь дүхэрин соохи хоёрроо бодхоогоод, мүн лэ тэрэл аялгаараа дуудаллан хатаруулаа, дуудуулаа: болоод хадаа хатарыта, хатараал хадаа дуудыга гэхэ мэтэ.

Урдаан энэ дуун-наадан буряад зонон дунда тон дэлгэригтэй ань зан. Буряад хуурай нилээтэй шэнгэлэй.
«Алта ноууга», «Малгай

«НЭГЭН, ХОЁР ГЭШХЭЛЭЭ...»

Харахан зөөлөн дэлхэйтэй,
Алаа нэгэ унаган
Аял аша гарана.
Ботогон—
Энхэргэн мээхэй
Энгийнээр гараһан.
Бороохон хөөрхөн
Ботогохон барһахан.
Эшгэн—
Малай олонгой нэгэлинь,
Манай шурахан эшгэн
Улгэргэй баба,
Унэхөөрөө гэгдэхэ.

Урдандаа эхэ эсэгэнь үхибүүдэ нигэжэ дуу заажэ, тоо тоолуулажа, малай гурт тоолуулажа һургалдаг байһан болоно. Мүн баһа тоо тоолуулан, гэргэй амитадыс нэрлүүлжэ, дуудуулажа байгад һургалдаг байгаа:

Адуун һүрэг-нэгэн,
Үхэр, буруу—хоёр,
Хони хурган—гурба,
Ямаан эшгэн—дүрбэ.
Бүхэнгэһэн тэмээн—
табалхань.

Нэгэ нимэ үгэ залуудыгн зугаа анхарай. Энэ хэлэ хүтгөөлгын удхатай байгаа бээ.

Үхибүүдэй һонирхол татамаар, шуран хурдан болгохо наадан элбэг байһан байна даа. Би дуунгай холбоотой наадануудыс дурдаха гэжэ нэм. Тэдэний нэгэн хадаа «Наадан дээрэ эрээбди» гэжэ шэрээтэй. Олон хүүгэд гар гараа барилсаад, дүхэрин болон тойрохо ябаад дуулаха. Дундань хубүүн басаган хоёр зогсохо.

Наадан дээрэ эрээбди даа, эрээбди даа сааш, нааданай сайхиан хараабди даа, хараабди даа сааш.

Түрүүшын энэ бэлэгые улаан аялгаар дуудлаха, тингээшье саашан түргэнжэ болгожо, тэрэниинше ритм дорой алахалдаха юм:

Сожотын сайхан
Хараал хадаа суугта-аа.
Суугта,
Суугта...—

гээд лэ, «Һуугаал хадаа болдыт» гэжэ мэтээр саашан үргэлжэлүүдэг ха юм даа.

Аршак Тер-Маркьян

НҮХЭРТӨӨ

Магад амиды аахан
Мүнхэ энхэрэл хааншьеб?
Гансал Олег Манджинь,
Гэр гуламтагуй тэнэл,
Тэрэндэ тэлэнь бэлэглэнэб,
Түрэл нотагынь баһал,
Зүгөөр юундэшьсөө тэнэл,
Зүдэрүү Москвада үнөөхил.
Юун тэрэннэ түлхигнэб?—
Мэдэнгүйд да!
Хэн тэрэннэ үлдэнэб?—
Манан гуһиг!
Магад шара үргэтэй,
Маръянн һилхин гү?
Магад ээрлэгэ татанхай
Маната алас гү?
Амидын мөндэ үшөө һаань,
Алтайн локид бэйхэ һэн.
Үнөөһөн тоброк болоо

Һаань,
Үнэхөөрөө муул байха һэн.
Тэрэнэй зүрхэ сэдхэл
Түймэрэй галда шатанхай.
Талын ангаһан худагтал,
Тэндэ шэргэн хатанхай...
Үржэдүүл анхилһаар талада,
Умхирэн уни унтараа.
Сайгагай һүрэгүүд мэтээр
Сербгэр наһаһан унаа,
Манай наһан тингээшье
Мүнөө эсэтэе хурөөгүй,
Мүнгэн сэнгилнь ехэл хаш,
Мүнхэ банхань элирээдүй.
Нимэл хадань мүнөөдөр
Нинграт маната үгөөгүүр
Крептин ханьн хажууда
Кинотх худалдан абана гү?

Удыгын хоолыс амтархан эхилэхэ амтатый да. В. КОЛОДИННОЙ фототюд.

УРДАНАЙ ДУУН

ЗООМОЛ МОДОН СЭРГЭНДЭЭ
Зоомол модон сэргэндэе
Жолоом юундэ шинлэдһөө даа,
Зоргоороо абанан шэнжэтэй аад,
Зосоом юундэ уярнаб даа.
Хаймал модон сэргэндэе
Хазаарин юундэ шинлэдһөө даа.

ХОДЖА НАСРЕДДИНЭЙ УШАРАЛТА ЯБАДАЛНУУДҮҮА

руугаа ябуулжа мэдэбэ. Булагын үржэжэ дуудал, үлэһэн үбэл-сүбэлэһэншье бүтэншье түгэжэ эдийн бээрээ, гүнзэгэ гэгшээр һанаа алдаба. Тингээд һамгаандаа ингэжэ хэлэбэ:

— Удшин эдэһинээ үзэм, саахартай булалшанай үлэшоо гэхэн бодол үдэгтэй тархиним үрэмшэ үрэмшөөр, унтаха, хэлбүлэхэ болбоһон би даа. Яһаһан бишини: «Хоолой хото руу оройһон эдэн эгээл бунтайга,— гэжэ бодолд лэ, нигэжэ һууһалдби даа. Зай, юу буугаһан. Унтагай».— гэһэн юм гэдэг.

ДОМБОЕО БУТА СӨХИХОДОН, ХӨБӨӨНЭЙ ЮУБ?
Уһа асаржа домбо баагандаа үгэһэдэн. Ходжа тэрэн дээр алыган тараг угтад, нигэжэ залхар: «Домбоео бута бу сөхидэ да!» Ваарһанай хоёр асаргаар недбоһонүүд

мухаришаба. Энэниинше хашаран зон Ходжае ээмэлэб: «Ходжа, ямаршье зэмгүй үхибүү яхадань хэлэһэн!» Ходжа харюусана: «Домбоео бута сөхидэ да, ямархан мэтэ-Һээлдэдэ орохообэ эртэһинээ мэдэжэ ябаб. Домбоео бута сөхидэһэн һуудэхэ хэлэбэ, болин— адиц банха, зүб гү?»

ЗАЙГУУЛ ҺАМГАН
Ходжада нэгтэ хэлэбэ хэ: «Һамганайнни зайгуул гэһэншье ээ!».— Тингээшье зайгуул бөшөө даа.— гэжэ Ходжа харюусана хэ.— Харбээ тинмэ зайгуул юм һаа, гэртээ нэгэ-тэя!».— гэһэн юм гэдэг.

ДОМБОЕО БУТА СӨХИХОДОН, ХӨБӨӨНЭЙ ЮУБ?
Уһа асаржа домбо баагандаа үгэһэдэн. Ходжа тэрэн дээр алыган тараг угтад, нигэжэ залхар: «Домбоео бута бу сөхидэ да!» Ваарһанай хоёр асаргаар недбоһонүүд

хис хаража гайхалһандаа асууһан хэ: «Үгы, ши яахадда табан зургаараа эдихэ болоо хүмшин?» Угы, теэд зургаан хургагүй һэн хойшоо яаха гэжэ шэбид? Аллахай үршөөһөн табан хургалтайһон.— гэжэ Ходжа харюусанан юм гэдэг.
ЛОДЖА БА СУХАЛТАЙ ҺАМГАН
Ходжа нэгтэ гэртэ эсэнги бусаба. Толгойнь мээрээр шынхэй, сэдхэлшын ямар нэгэн баар дүлэгтэй— теэд гэрэһиниин сөхилхэнэнь ургагатай байхалдан, яахадби! Уйдхар гашуулаата хатамин.— гэжэ һамгандаа тэрэ халдаб да.— Баһа юуншини хүдэлбэ да? Шинилд нэгтэ минээр оролшоһан хэ.
ХОДЖА ЯАЛАДА ТАБАН ХУРГААРАА ЭДИДЭГ БАМГАЛА
Нэгэ хүн Ходжагай табан зургаан табан хургаараа эдибэ байгаад, хомхойгоор эдихэ хаража гайхалһандаа асууһан хэ: «Үгы, ши яахадда табан зургаараа эдихэ болоо хүмшин?» Угы, теэд зургаан хургагүй һэн хойшоо яаха гэжэ шэбид? Аллахай үршөөһөн табан хургалтайһон.— гэжэ Ходжа харюусанан юм гэдэг.
ЛОДЖА БА СУХАЛТАЙ ҺАМГАН
Ходжа нэгтэ гэртэ эсэнги бусаба. Толгойнь мээрээр шынхэй, сэдхэлшын ямар нэгэн баар дүлэгтэй— теэд гэрэһиниин сөхилхэнэнь ургагатай байхалдан, яахадби! Уйдхар гашуулаата хатамин.— гэжэ һамгандаа тэрэ халдаб да.— Баһа юуншини хүдэлбэ да? Шинилд нэгтэ минээр оролшоһан хэ.
ХОДЖА ЯАЛАДА ТАБАН ХУРГААРАА ЭДИДЭГ БАМГАЛА
Нэгэ хүн Ходжагай табан зургаан табан хургаараа эдибэ байгаад, хомхойгоор эдихэ хаража гайхалһандаа асууһан хэ: «Үгы, ши яахадда табан зургаараа эдихэ болоо хүмшин?» Угы, теэд зургаан хургагүй һэн хойшоо яаха гэжэ шэбид? Аллахай үршөөһөн табан хургалтайһон.— гэжэ Ходжа харюусанан юм гэдэг.

